

Mångfaldsplan

Handlingsplan för mångfaldsarbete
gällande äldre personer och personer
med funktionsnedsättning med annan
etnisk bakgrund än svensk

HANDLINGSPLANEN ÄR FASTSTÄLLD AV VÅRD- OCH OMSORGSNÄMNDEN DEN
13 DECEMBER 2011

→ www.norrkoping.se

NORRKÖPING

Förord

Vård- och omsorgsnämnden har genom att anta denna mångfaldsplan påbörjat sitt mångfaldsarbete. Ett arbete som ska fortsätta under flera år. Under 2012 startar det stora arbetet för alla vård- och omsorgsnämndens verksamheter med att göra praktisk handling av denna mångfaldsplan.

I nämndens uppdragsplan för 2012 står följande:

”All verksamhet inom vård och omsorg ska präglas av respekt för den enskildes etniska, kulturella och språkliga bakgrund, tro, livsåskådning, sexuella läggning och levnadsvanor. Varje brukare ska ha möjlighet att leva sitt liv efter egna önskemål och egen övertygelse, så länge det inte skadar andra. Under 2011 har en mångfaldsplan tagits fram. Mångfaldsplanen visar bland annat att för brukare med annan etnisk bakgrund behöver brukarperspektivet stärkas inom följande områden – språk, mat och kultur.

Mål

Mångfaldsplanen börjar förverkligas under 2012.”

Vård- och omsorgsnämnden ser fram emot att kunna se förbättringar för äldre personer med annan etnisk bakgrund samt för personer med olika typer av funktionsnedsättningar och med annan etnisk bakgrund som har stöd, bor eller arbetar i nämndens verksamheter att hantera deras behov kring Språk – Mat – Kultur.

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	5
1. Inledning	7
2. Bakgrund	7
2.1 Prioriterade utvecklingsområden 2011	7
2.2 Lag om Minoriteter	7
2.2.1 Norrköpings kommuns anmälan om finskt förvaltningsområde	8
2.2.2 Tidigare erfarenheter av särskilt boende för kommuninvånare med finsk bakgrund	8
2.3 Likställighetsprincipen	8
3. Arbetets upplägg	10
4. Resultat	11
4.1 Tre huvudområden	11
4.1.1 Språk	11
4.1.2 Mat	12
4.1.3 Kultur	12
4.2 Interkultur	12
4.3 När är brukarnas behov tillgodosedda?	13
4.3.1 Verksamhetsperspektiv	13
4.3.2 Brukarperspektiv	13
4.3.3 Arbetsgruppens slutsatser	14
4.4 Föreningen ”Mångfalden” som idémodell	14
5. Handlingsplan kring mångfald	15
5.1 Broschyrer och information	15
5.2 Myndighetsutövning	15
5.3 Genomförandeplan (individuell målplan och personligt utvecklingsprogram)	16

5.4 Hemtjänst	16
5.5 Språk - En särskild kompetens hos personal	16
5.6 Mat	17
5.6.1 Kostriktlinjer i Norrköpings kommun	17
5.6.2 Halal-slaktat kött	17
5.7 Äldreboende	17
5.7.1 Nischade äldreboenden	18
5.8 Funktionshindersomsorg	20
Källor	21
Övriga källor	21

1. Inledning

Mångfald har varit ett prioriterat utvecklingsområde i flera år för vård- och omsorgsnämnden. Under 2010 togs en omvärldsanalys fram kring mångfald ur ett brukarperspektiv. Den har legat till grund för 2011 års prioriterade utvecklingsområde mångfald.

2. Bakgrund

2.1 Prioriterade utvecklingsområden 2011

Mångfald är ett av åtta prioriterade utvecklingsområden under 2011 för vård- och omsorgsnämnden. I nämndens uppdragsplan står det:

”All verksamhet inom vård och omsorg ska präglas av respekt för den enskildes etniska, kulturella, och språkliga bakgrund, tro, livsåskådning, sexuell läggning och levnadsvanor. Mångfalden är något positivt som tillför erfarenheter och kunskaper och utvecklar verksamheten.

Varje brukare ska ha möjlighet att leva sitt liv enligt egna önskemål och egen övertygelse, så länge det inte skadar och stör andra.

Den personliga planen ska utformas så att brukaren förstår innehållet. Vid behov ska det översättas till brukarens modersmål. För att möta brukarnas behov av kontakt på modersmålet ska det vara möjligt att omfördela flerspråkig personal mellan enheterna.

Mål: Vid årsskiftet 2011/2012 har vård- och omsorgsnämnden en handlingsplan för sitt mångfaldsarbete gällande äldre personer och personer med funktionsnedsättning med annan etnisk bakgrund än svensk.”

2.2 Lag om Minoriteter

I januari 2010 kom en ny lag, Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Lagen säger att språken ska skyddas och främjas och de nationella minoriteterna ska kunna bevara och utveckla sin kultur. Till nationella minoriteter räknas judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar.

Lagen ger rätt att använda minoritetsspråk hos förvaltningsmyndigheter och domstolar samt inom förskola och äldreomsorg. Förvaltningsmyndigheter ska när det behövs informera nationella minoriteter om deras rättigheter, lagen ger även nationella minoriteter möjlighet till inflytande i frågor som berör dem. Lagen anger kommuner som är förvaltningsområde för en viss nationell minoritet, övriga kommuner kan anmäla hos regeringen till att bli ett förvaltningsområde.

2.2.1 Norrköpings kommuns anmälan om finskt förvaltningsområde

Norrköpings kommun lämnade under våren 2011 in en anmälan till regeringen om att bli finskt förvaltningsområde. Det innebär att fler enskilda ska kunna använda finska i kontakter med myndigheter och får rätt till förskoleverksamhet och äldreomsorg helt eller delvis på finska. Att vara finskt förvaltningsområde innebär att rättigheterna stärks ytterligare jämfört med att vara en nationell minoritetsgrupp.

2.2.2 Tidigare erfarenheter av särskilt boende för kommuninvånare med finsk bakgrund

På 1990-talet fanns i Norrköping en speciellt utsedd del på ett äldreboende som var för finsktalande kommuninvånare. Behovet och önskemål om att få bo där för de finsktalande växlade, därför användes periodvis inte alla platser i verksamheten. Så småningom omvandlades verksamheten återigen till ett äldreboende utan denna inriktning. Det ansågs inte finnas ett så stort behov av särskilda platser för finsktalande att det var möjligt att reservera en våning för ändamålet.

2.3 Likställighetsprincipen

Likställighetsprincipen i kommunallagen 2 kap 2 § innebär att kommunen ska behandla sina invånare lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat. Det innebär att det inte är tillåtet för kommunen att särbehandla vissa kommuninvånare eller grupper av kommuninvånare på annat än objektiv grund. För att kommunen ska kunna behandla sina invånare olika fordras alltså att beslutet om detta grundar sig på rationell hänsyn eller sakliga överväganden. Inget godtycke får förekomma. Likställighetsprincipen innebär inte ett absolut förbud mot att en kommun vid ett visst tillfälle tillhandahåller anläggningar eller tjänster som bara kommer vissa invånare i kommunen till godo. Grundprincipen är emellertid att kommunen senare bereder även andra invånare samma nyttigheter.¹

Socialtjänstlagen och Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade är exempel på lagstiftningar där avsteg görs från likställighetsprincipen.

---

¹ Faktaavstämning gjord med en av stadsjuristerna

2.4 Statistik

Tabellen nedan visar statistik från Statistiska centralbyrån (SCB) från den 31 december 2009 gällande de största grupperna av invånare över 64 år födda utomlands som bor i Norrköping. Tabellen visar antal invånare från de länder där det finns fler än 50 invånare i åldersgruppen:

Födelseland	Antal invånare
Finland	769
Bosnien och Hercegovina	253
Tyskland	160
Övriga EU 27 utom Finland och Norge	160
Turkiet	154
Estland	150
Chile	127
Jugoslavien	122
Danmark	106
Norge	101
Polen	92
Syrien	79
Ungern	63
Irak	52

Äldre invånare från Finland är de klart flesta ålderspensionärerna. SCB, som tillhandahåller kommunerna befolkningsprognoser, ger inte ut prognoser baserade på födelseland.

Det finns inte någon liknande statistik för funktionshindersomsorgen i Norrköping då det inte är möjligt att ta fram liknande underlag.

3. Arbetets upplägg

Den politiska arbetsgruppen som utsågs vid vård- och omsorgsnämndens sammanträde den 19 april 2011 (beslut VON 167/2011 739) har bestått av fyra ledamöter från koalitionen (S, V, MP) och tre ledamöter från oppositionen (M, FP, C, KD). Två programsekreterare har bistått arbetsgruppen med framtagandet av underlag till de diskussioner som förts.

Genomförandetid var från maj till december 2011. Arbetsgruppen har träffats fem gånger, varav en gång hos föreningen Mångfalden. Vid flertalet av arbetsgruppens möten har dessutom ett antal tjänstemän från vård- och omsorgskontoret såsom informatör, programmet och områdeschefer deltagit. Dessa har bidragit med att få fram statistik och övriga underlag.

För att få fram information till underlag för arbetsgruppens diskussioner har programsekreterarna samtalat eller träffat:

- Myndighetsutövning, både biståndshandläggare och LSS-handläggare samt koordinatörer
- Områdeschefer
- Anhörigkonsulenter
- Arbetsledare för PAN-anställda, avser personlig assistans
- Syriansk Ortodoxa kyrkan i Hageby
- Personalkontoret
- ”Mångfaldsgrupp” i område 2
- Stadsjurist

Ordförande i vård- och omsorgsnämnden har under genomförandetiden träffat bland annat finska föreningar och assyr-syrianska föreningar.

4. Resultat

4.1 Tre huvudområden

Gällande frågor om mångfald utifrån etnicitet och brukarperspektiv visar den politiska arbetsgruppens arbete att det är tre viktiga huvudområden som behöver tillgodoses. Huvudområdena ska ses som en ”röd tråd” som genomsyrar vård- och omsorgsnämndens verksamhetens arbete med mångfald. Dessa är Språk – Mat - Kultur:

Bild 1: Visar de tre huvudområdena gällande behov för brukare med annan etnisk bakgrund.

4.1.1 Språk

Att kunna använda sitt språk är en mänsklig basfärdighet och språket är grundläggande för att kunna konstituera tankar, social interaktion och för skapandet² och bevarandet av ett själv.

Att kunna kommunicera med andra är ett av våra mest grundläggande behov och en förutsättning för att vara delaktig i det moderna samhället³. I Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) § 9 a gällande personlig assistans anges att kommunikation med andra är ett grundläggande behov⁴.

Behovet av att kunna kommunicera, att kunna göra sig förstådd och bli förstådd samt att få använda sitt språk, om man inte talar eller förstår det svenska språket, är det mest centrala behovet som lyfts fram av föreningar som företräder människor med annan etnisk bakgrund.

Utan möjlighet att få använda sitt språk är risken stor att människor som är i behov av vård och omsorg tackar nej till insatser i samband med ansökan hos myndighetsutövningen eller inte ens efterfrågar stöd. Vidare framkommer det att personer lätt kan bli missförstådda i en vård- och omsorgssituation när personen inte förstår sin omgivning eller kan förmedla vad han eller hon vill. Detta kan leda

² Käcker, 2007

³ www.lio.se, 111103

⁴ www.notisum.se, 111103

till stor frustration och ibland även aggressivitet. Om vård- och omsorgsinsatser inte kan ges till den enskilde på dess språk ökar ansvaret för närstående, ofta till mer än vad de är villiga till, klarar och orkar med.

4.1.2 Mat

Mat har en stor betydelse för den kulturella och etniska identiteten, både individuellt och för att känna grupptillhörighet. Vidare är maträtter, kryddor och ingredienser redskap för kulturell sammanhållning. Den som flyttar till ett annat land kan ha svårt att få tag i det som tidigare varit ”vardagsingredienser” och många gånger kan det, för ”hemkänslans” skull, vara viktigt att få äta den mat man varit van vid under sin uppväxt. Det kan också kännas viktigt att få visa sin ”matkultur” för invånarna i det nya landet⁵.

Även mat kan vara en anledning till att personer i behov av vård och omsorg inte väljer att ansöka om stöd eller tackar nej till insatser. Detta då den mat som erbjuds inom vård- och omsorgsverksamheten inte är den mat den enskilde är van att äta.

4.1.3 Kultur

Med etnisk eller kulturell grupp menas vad som är unikt för en viss grupp av människor. Begreppen hänvisar till att individer växer upp och socialiseras till en rad normer, värderingar och traditioner som individen införlivar som en del av identiteten. Kulturella egenskaper hålls levande genom kommunikation och interaktion mellan individer som tillhör samma grupp samt tillämpar de kulturella sederna och traditionerna⁶.

Att få möjlighet att ta del av den kultur man är van vid lyfts fram som viktigt av föreningar som företräder människor med annan etnisk bakgrund. Det kan handla om att få ta del av musik, litteratur, tidningar, tv med mera samt att få ge uttryck för traditionella, kulturella och religiösa högtider.

4.2 Interkultur

Interkulturell är ett begrepp som avser processer där människor med olika språk och kulturer kommunicerar med varandra. Termen för att beskriva dynamisk integration av personer med annan etnisk bakgrunds språk och kulturer i samhället⁷. Detta till skillnad från begreppet mångkulturalitet som endast avser flera kulturers parallella existens.

I den politiska arbetsgruppen för mångfald uttrycks en önskan om att forma kommunens verksamheter utifrån det interkulturella synsättet. Detta sker genom att betona att personer med annan etnisk bakgrund bär med sig sin kultur in i den kulturen som råder här. I bästa fall leder det till att alla som möts berikas.

---

⁵ Lindgren, 2004

⁶ www.imer.se, 111020

⁷ www.ne.se, 111024

4.3 När är brukarnas behov tillgodosedda?

4.3.1 Verksamhetsperspektiv

Under arbetet med framtagandet av handlingsplanen framkommer att det finns olika uppfattningar om hur vård- och omsorgsnämnden hanterar behoven som brukare med annan etnisk bakgrund har. Utförare av verksamheten anser att de arbetar med att försöka tillgodose behov som brukaren har, oavsett vilket behov som avses. Utförarna uttrycker att deras målsättning för brukare med annan etnisk bakgrund, som behöver personal med specifik språkkompetens, är att det ska tillgodoses. Personal som kan ett specifikt språk får delvis byta enhet, vilket innebär att de arbetar på den aktuella enheten någon eller några dagar i veckan. För brukarna innebär det att de då och då får möta personal som talar deras språk, övriga tillfällen får de på andra vis göra sig förstådda så gott det går.

Verksamheten i ett område beskriver att de för närvarande på en enhet har brukare som sammantaget talar nitton olika språk. I samma område arbetar ett åttio-tal personal som talar cirka 30 olika språk. Vid samtal med personal i området är deras spontana reaktion att det kan upplevas orättvist bland brukare att lyfta fram en viss etnisk grupp och tillgodose deras specifika behov avseende Språk – Mat - Kultur gentemot övrigas behov.

Gällande träffpunkter beskriver verksamheten svårigheter att få brukare med annan etnisk bakgrund att komma till befintliga träffpunkter. Det som efterfrågas av intresseorganisationerna är egna verksamheter för den specifika gruppen. Detta kan inte tillgodoses av nuvarande träffpunktsverksamheter då de ska vara öppna för alla.

4.3.2 Brukarperspektiv

Representanter från arbetsgruppen har träffat föreningar och kyrkosamfund som företräder personer med annan etnisk bakgrund. Dessa representanter anser att verkligheten är en annan än den som utförarna beskriver. Bland annat upplever de brister när det gäller möjligheten för brukare att kommunicera på sitt modersmål. Detta leder till att både brukare och närstående anser det svårt att ha stöd från kommunen och en del försöker därför lösa behoven inom familjen så långt det är möjligt. Närstående känner att det ställs stora krav när deras anhörige väl har stöd från kommunen, både från personal men även från den anhörige brukaren själv. Närstående får fungera som ”jourhavande” tolk som kallas in när språksvårigheter uppstår. Detta är en av orsakerna till att behovet om boenden riktade till specifika språkgrupper lyfts fram. Dessutom lyfter föreningarna att de önskar att deras anhöriga får plats på samma äldreboende för att få möjlighet till sociala kontakter med varandra.

4.3.3 Arbetsgruppens slutsatser

När arbetsgruppen hör verksamhetens resonemang kontra representanter för olika etniska grupper uppfattning av hur lösningar på behov ser ut för brukare med annan etnisk bakgrund, blir det tydligt att bilderna av vad som är en lösning skiljer sig från varandra. Arbetsgruppen upplever att vård- och omsorgsnämndens verksamheter inte fullt ut är medvetna om hur viktigt Språk – Mat – Kultur är för brukare med annan etnisk bakgrund. Detta kan leda till att de etniska gruppernas behov inte fullt ut tillmötesgår.

Hur långt samhällets ansvar sträcker sig och hur mycket av verksamhetens tid som ska tas i anspråk för mångfaldsområdet i relation till övriga prioriterade områden är frågor som väcks i dessa sammanhang.

Arbetsgruppen är av uppfattningen att följa likställighetsprincipen innebär inte att behandla alla brukare lika. Ett exempel på det är möjligheten att kunna göra sig förstådd. Det är en typisk fråga där kommunen inte behandlar alla lika när brukare inte får möjlighet att göra sig förstådd. Utifrån mångfaldsarbetet inom vård- och omsorgsnämnden är det därför viktigt att kunna pröva nya idéer, arbetsätt och metoder i en verksamhet till specifika grupper, men att det bör kunna översättas till andra grupper och fler verksamheter i nästa skede för att den ska vara likställd.

4.4 Föreningen ”Mångfalden” som idémodell

Föreningen ”Mångfalden” driver en träffpunkt som vänder sig till äldre personer med annan etnisk bakgrund och är belägen på Strömbacken. ”Mångfalden” riktar sig inte gentemot en särskild etnisk grupp, utan är öppen för alla och samlar idag 13 olika nationaliteter. Föreningen har cirka åttio medlemmar och det är en varierad grupp, allt från högutbildade till analfabeter. En person arbetar halvtid som aktivitetsledare och aktiviteterna varierar mellan matlagning, lära sig mer svenska och om den ”svenska koden”. Vidare finns gympa som sker med övriga deltagare på Strömbackens träffpunkt, bingo, studiebesök, datautbildning, resor samt firandet av olika traditioner. Föreningen arbetar även med värdegrundsfrågor och att respektera varandra. Det som lockar personer till föreningen är Språk - Mat - Kultur.

Arbetsgruppen anser att föreningen ”Mångfalden” kan fungera som idémodell för liknande träffpunkter. I arbetet med att utveckla träffpunkter är det viktigt att skapa möjligheter för intresseorganisationer att vara delaktiga med innehåll, utförande och deltagande i verksamheten.

5. Handlingsplan kring mångfald

Nedan följer det som ingår i handlingsplanen med utgångspunkt från det resultat som framkommit.

5.1 Broschyrer och information

Översättningsmöjligheter av texter finns på webben idag, till exempel via www.translate.google.se, därför kommer inte texter generellt översättas på Norrköpings kommuns hemsida. Om Norrköpings kommun blir finskt förvaltningsområde bör det dock finnas information på hemsidan på finska. Det finns behov av att översätta informationsbroschyrer till andra språk. Därför kommer följande broschyrer att översättas:

- Hemtjänst i Norrköping
- Stöd och service till pensionärer och personer med funktionsnedsättning i Norrköping
- Vård- och omsorgsboenden i Norrköping
- Anhörigstöd
- Säkerhet i hemmet

De språk som broschyrerna ska översättas till är:

- Finska
- Bosniska
- Arabiska
- Spanska
- Engelska

Dessa språk är valda utifrån statistik av kommunens invånare födda utomlands och förekomst av tolkanvändning. Ordlista för att förklara viktiga begrepp, så som exempelvis handläggare, bör finnas med som komplement i översatta broschyrer.

Vård- och omsorgskontorets informatör arbetar vidare med frågan om broschyrer och information på andra språk tillsammans med informationskontoret.

5.2 Myndighetsutövning

Vård- och omsorgsnämndens myndighetsutövning är den första kontakten brukare och närstående möter när behov om stöd och service uppstår. Myndighetsutövningen behöver därför ha god kunskap om vilka möjligheter till stöd kring Språk – Mat – Kultur vård- och omsorgsnämnden kan ge till personer med annan etnisk bakgrund. Detta för att ge korrekt information. Då krävs att verksamheterna inom vård och omsorg håller myndighetsutövningen uppdaterad på hur möjligheterna för stöd kring Språk – Mat – Kultur ser ut, då dessa kan variera över tid.

Att få sin utredning och sitt beslut skriftligt översatt till det egna språket är en viktig fråga för myndighetsutövningen att skapa rutiner kring, för brukare med annan etnisk bakgrund som behöver det.

När myndighetsutövningen i kontakter med brukare och deras närstående identifierar utvecklingsområden inom vård- och omsorgsnämndens verksamheter ska de föras vidare inom organisationen för att få igång förbättringsarbeten kring nämndens arbete med mångfald. Därmed behöver vård- och omsorgskontoret utveckla rutiner och arbetsformer gällande kunskapsöverföring om dessa gruppers behov.

5.3 Genomförandeplan (individuell målplan och personligt utvecklingsprogram)

Vid upprättande av genomförandeplan ska brukaren ges möjlighet att tala om hur den vill ha det beviljade stödet utfört. När brukaren har en annan etnisk bakgrund är det viktigt att fånga det som är viktigt för brukaren kopplat till Språk – Mat – Kultur. Sedan är det verksamheten som ansvarar för hur önskemålen ska verkställas på bästa sätt. Om behov finns ska planen skriftligt översättas till brukarens eget språk.

Vid nästa översyn av handböcker avseende genomförandeplaner ska det tydligt framgå brukarens behov av Språk – Mat – Kultur utifrån etnicitet.

5.4 Hemtjänst

Intresseföreningar lyfter i samband med mångfald utifrån etnicitet vikten av att kunna få hemtjänst utförd på sitt eget språk, även om brukaren har en mindre insats så som städning. Även för hemtjänsten är det viktigt att möta upp brukare med annan etnisk bakgrunds behov gällande Språk – Mat – Kultur.

5.5 Språk - En särskild kompetens hos personal

Vid samtal med personal kring mångfaldsfrågor har vikten av att ha fullt stöd från sin chef lyfts fram. Detta är viktigt då samtal förs kring hur personal ska kunna arbeta hos, ge stöd och omsorg till brukare med samma etniska bakgrund. I uppkomna situationer måste personal känna att chefen stöttar och är villig att göra de åtgärder som krävs. Först då kan det för en del av den befintliga personalen finnas en vilja att ge stöd och omsorg till brukare med samma etniska bakgrund som de själva.

Befintlig personal anser att det är viktigt att få vara med och påverka hur mycket av sin arbetstid som läggs på nämnda brukare. Viktigt att ta i beaktande är att personal valt att arbeta med vård och omsorg och inte utifrån sin språk- och kulturkompetens. Här krävs därför ett stort arbete från chefer för att kunna matcha personalens önskemål med brukarnas behov. Samtidigt har personal sin anställning i Norrköping kommun och enhetschefen har rätten att flytta om personal utifrån verksamhetens behov.

Att se språk som en särskild kompetens hos personal vid bemanning av verksamheter med behov av två- eller flerspråkig personal är en fråga för personalkontoret att arbeta vidare med. Arbetsgruppen anser frågan viktig för att

kunna få kompetent personal i framtiden. Detta då kommunen får allt fler äldre med annan etnisk bakgrund och därmed ökar behovet av flerspråkig personal.

5.6 Mat

Att få äta den mat brukaren är van vid framkommer som en viktig fråga. I Norrköping levereras mat från den kommunala kostenheten till äldreboenden och träffpunkter, medan upphandlad verksamhet som levererar kyld mat till de brukare som har matdistribution i hemtjänsten. Brukare som har behov av specialkost och bor i eget boende får sin mat från kostenheten. Den kommunala kostenheten levererar även mat till kommunala skolor och barnomsorg i Norrköping.

5.6.1 Kostriktlinjer i Norrköpings kommun

Det pågår ett framtagande av övergripande kostriktlinjer för hela kommunen som fastställs av kommunfullmäktige och ska gälla från och med 2012. Frågan om mångfald och det interkulturella perspektivet på mat har därför skrivits in i den nya övergripande kostriktlinjen.

I och med det blir mångfaldsperspektivet på mat en fråga att arbeta med i vård- och omsorgsnämndens kostriktlinje. Det arbetet har påbörjats, genom att diskussion förs med upphandlad verksamhet av kyld mat, att exempelvis kunna få byta ut potatis mot bulgur, couscous och eller andra tillbehör. Kostenheten kan tillgodose det behovet redan idag, men för det krävs en speciell beställning från vård- och omsorgskontoret.

Diskussioner bör komma igång med föreningar för olika etniska grupper, för att bättre ta reda på hur kostenheten kan erbjuda alternativa tillbehör till det ordinarie utbudet av mat, men också ta reda på hur kostenheten ska bredda sitt utbud av maträtter. Detta är ett ansvar för kostenheten att arbeta vidare med.

5.6.2 Halal-slaktat kött

Muslimerna har en reglerad livsföring och all mat skall vara halal, det vill säga tillåten. Halal-slaktat kött innebär att det slaktats på ett visst vis, så att muslimer kan äta det.

Inom skola och barnomsorg i Norrköping finns idag en överenskommelse med kostenheten att kunna erbjuda halal-slaktat kött. Köttet slaktas enligt svensk lagstiftning men slakteriet är välsignat av en imam. Samma överenskommelse som finns med skola och barnomsorg kan kostenheten göra med vård- och omsorgskontoret, så att möjligheten finns att kunna erbjuda halal-slaktat kött på äldreboenden, träffpunkter och i eget boende för muslimer.

5.7 Äldreboende

Idag tillhandahåller vård- och omsorgsnämnden framförallt två typer av äldreboenden, boenden med eller utan demensinriktning. Det är behovet som avgör var brukaren får plats. Brukaren har möjlighet att framföra önskemål om att

få bo på ett specifikt boende. Vård- och omsorgsnämnden försöker tillgodose dessa önskemål så långt det är möjligt.

Flera föreningar för personer med annan etnisk bakgrund uttrycker till arbetsgruppen att de har en önskan att kommunen ska tillskapa äldreboenden med personal som talar deras språk samt möjlighet att uttrycka sin egen kultur i gemenskap med andra.

5.7.1 Nischade äldreboenden

Arbetsgruppen uttrycker en viljeinriktning för det interkulturella synsättet. Att nischade är ett sätt att hitta former för en specifik grupp och deras behov. Det innebär för nischade äldreboenden att tillfredsställa personer med annan etnisk bakgrunds behov av Språk - Mat - Kultur tillsammans med den svenska kulturen. Vilket i sin tur innebär att ett äldreboende utvecklar kompetens för en viss etnisk grupp, samtidigt som äldreboendet ska fungera utifrån alla de krav som ställs på andra äldreboenden.

Att utveckla sin kompetens innebär att en del personal som arbetar i boendet är två- eller flerspråkig. Äldreboendet ska då och då erbjuda typisk mat alternativt anpassa den mat som serveras så att alternativ finns som passar den etniska gruppen bättre. Personalen ska arbeta med den etniska gruppens kultur.

I samband med att brukaren beviljas insatsen äldreboende får han eller hon lämna önskemål om att få komma till det nischade äldreboendet. Brukaren erbjuds då plats var som helst på boendeenheten, förutsatt att det finns en ledig plats. Sedan får verksamheten se till att behov av språkkunnig personal, mat och kultur tillfredsställs genom att den två- eller flerspråkiga personalen får ett extra ansvar för dessa brukare. I den mån det är möjligt ska brukaren få en kontaktman som talar dess språk.

Genomförandeplanen fungerar som ett viktigt hjälpmedel i att ta reda på vad som är viktigt för just den här brukaren kring Språk – Mat - Kultur.

5.7.1.1 Nischat äldreboende för kommuninvånare med finsk bakgrund

Om regeringen godkänner Norrköpings kommuns anmälan om att bli finskt förvaltningsområde får vård- och omsorgsnämnden ett större ansvar gentemot de finsktalande kommuninvånarna för att tillmötesgå deras önskan om äldreboende som bättre kan möta deras behov.

Arbetsgruppen föreslår att ett område undersöker förutsättningarna och möjligheterna för att låta ett äldreboende öka sin kompetens och kunskap kring Språk - Mat - Kultur för kommuninvånare med finsk bakgrund. Området ska ta fram en plan på hur denna omställning av verksamheten och hur processen med att omfördela personal ska gå till samt vilket verksamhetsinnehåll som ska erbjudas. Det är först när äldreboendet har finsktalande personal, som myndighetsutövningen successivt kan börja erbjuda plats på äldreboendet till brukare med finsk bakgrund.

5.7.1.2 Nischat äldreboende för kommuninvånare med assyr-syriansk bakgrund

Att statistiskt beräkna hur många kommuninvånare som har en assyr-syriansk bakgrund är svårt då dessa personer är födda i Turkiet, Syrien och Irak med mera. Kommuninvånare med assyr-syriansk bakgrund talar därmed ett antal olika språk så som turkiska, arabiska, assyriska, syrianska och kurdiska.

Arbetsgruppens tolkning av statistiken gällande kommuninvånare med assyr-syriansk bakgrund är att det är en tillräckligt stor grupp för att även denna etniska grupp behöver ett nischat äldreboende.

Uppemot 80 % av äldre assyr-syrianer över 70 år är analfabeter och flera har inte varit i Sverige så länge att de har ett yrkesliv bakom sig här. Detta försvårar deras dagliga liv i Sverige och de är i hög grad utlämnade till sina närstående.

Arbetsgruppen föreslår att ett område undersöker förutsättningarna och möjligheterna för att låta ett äldreboende öka sin kompetens och kunskap kring Språk - Mat - Kultur för kommuninvånare med assyr-syriansk bakgrund. Området ska ta fram en plan på hur denna omställning av verksamheten och hur processen med att omfördela personal ska gå till samt vilket verksamhetsinnehåll som ska erbjudas. Det är först när äldreboendet har språkkunnig personal, som myndighetsutövningen successivt kan börja erbjuda plats på äldreboendet till brukare med assyr-syriansk bakgrund.

5.7.1.3 Projekt för äldreboende och träffpunkt

I arbetet med att ta fram en handlingsplan framkommer behov av att hitta nya metoder och arbetssätt inom äldreboende och träffpunkt för att möta människor med annan etnisk bakgrund och deras behov av Språk - Mat - Kultur. Det ska göras i form av ett projekt.

I projektet för äldreboende och träffpunkt handlar det om att hitta former i verksamheter där flera olika etniska grupper inklusive personer födda i Sverige ska kunna vistas och få sina behov tillgodosedda, samtidigt som verksamheterna ska fungera utifrån alla de krav som ställs på andra likartade verksamheter. För att realisera nya metoder och arbetssätt i projektet gäller det att se över:

- Hur personals språkliga kompetens kan tillvaratas på ett systematiskt sätt. Detta för att brukare under dygnets vakna timmar ska kunna möta personal som kan deras språk i så stor utsträckning som möjligt.
- Hur alternativ kommunikation så som tekniska lösningar och bilder kan användas för att underlätta och tydligöra kommunikationen mellan brukare och personal.
- Hur brukares behov av mat utifrån kulturella och religiösa behov ska kunna tillgodoses.
- Hur verksamheten ska möta brukares olika kulturella behov och högtider. I dessa verksamheter bör olika högtider uppmärksammas.

- Hur träffpunktsverksamhet på ett optimalt sätt ska utvecklas för att tillgodose olika etniska gruppers behov utifrån ett interkulturellt angreppssätt, med föreningen ”Mångfalden” som idémodell. I detta arbete ska möjligheter skapas för intresseorganisationer att vara delaktiga i utformningen av träffpunkternas verksamhet.
- Hur genomförandeplanen ska översättas och hur Språk – Mat – Kultur ska beaktas.

Arbetsgruppen föreslår att ett område förbereder sig för att inom ett äldreboende kunna möta behov av Språk - Mat – Kultur, utifrån ovanstående punkter, hos brukare med annan etnisk bakgrund. Avsikten är att framöver pröva och implementera framtagna metoder och arbetssätt.

I projektet ska även myndighetsutövningen ingå, bland annat kring vad kommunen kan ge för stöd gällande Språk - Mat - Kultur för brukare med annan etnisk bakgrund. Detta för att tydliggöra för brukaren vad denne kan förvänta sig och vilket åtagande verksamheten har.

När det gäller träffpunktsverksamhet ska arbetssätt och metoder för att kunna möta behov av Språk - Mat - Kultur hos brukare med annan etnisk bakgrund tas fram och implementeras.

5.7.3.4 Utvärdering av nya verksamhetsformer

Nya verksamhetsformer som vård- och omsorgsnämnden prövar utifrån mångfaldsplanen behöver följas och utvärderas för att ta reda på vad som fungerar bra och vad som behöver utvecklas vidare.

5.8 Funktionshindersomsorg

Mångfaldsplanen har tydligt fokus på äldreomsorg. Det är svårt att generalisera när det gäller funktionshindersomsorgen då brukare har fler olika typer av insatser, personerna är allt från barn till äldre och verksamheterna består av många små enheter.

De metoder och arbetssätt som arbetas fram och implementeras gällande Språk – Mat – Kultur kommer även i förlängningen gynna brukare med funktionsnedsättningar. De åtgärder som till exempel har påbörjats kring kost, genomförandeplan och broschyrer kommer också att gynna personer med funktionsnedsättningar som har en annan etnisk bakgrund.

Det går inte i dagsläget att få fram statistik över brukare med annan etnisk bakgrund som även har en funktionsnedsättning. Det skulle dock vara intressant att framöver inventera hur många brukare inom funktionshindersomsorgen som har en annan etnisk bakgrund. Detta för att i framtiden bättre kunna möta upp gruppens behov.

Källor

- Lindgren, S (2004). *"Den svenska invandraren - en studie om utlandssvenskar och återvändare."* Linköping; Linköpings universitet
- Käcker P (2007), *"Nycklar till Kommunikation – Kommunikation mellan vuxna personer med grav förvärvad hjärnskada och personernas närstående, anhöriga och personal"*. Linköping. Linköpings universitet

Övriga källor

- www.liu.se, (111103)
- www.ne.se, (111024)
- www.notisum.se, (111103)